

Поклоничко путовање Светог Нектарија Пентапољског на Свету Гору

† Клеопа, Митрополит шведски

Света Гора, „врт Пресвете Богородице“, била је место које је посебно привлачило побожну душу Митрополита Нектарија. Није случајност што је, након удаљења из Патријаршије александријске, за своје пребивалиште изабрао Свету Гору, а не манастир свог монашког покајања — Нови манастир на Хиосу. То је служило двема сврхама: с једне стране, Света Гора као барка (ковчег, лађа) православног предања и срце монаштва привлачила је светог архијереја, а с друге стране, богате библиотеке светогорских манастира нудиле су му обиље грађе за наставак његовог списатељског рада.

Ипак, воља Божја била је да служи Цркви Грчке — најпре као проповедник, а потом као управник Ризаријеве богословије. Тако је његова пламена жеља да посети Свету Гору била испуњена тек лета 1898. године. Током летњег

распушта те године, светитељ је, ослобођен својих бројних обавеза, нашао прилику да се посвети молитви, духовном тиховању и изучавању. Ово путовање било је израз његове дубоке благодарности Пресветој Богородици за безбројне благодати које је од ње примио.

Према прописима, Свети Нектарије је пре поласка затражио од Васељенске патријаршије, којој Света Гора административно припада, званично одобрење за посету и боравак. Васељенски патријарх Константин V, у писму од 30. маја 1898. године, препоручио га је светогорским старцима и представницима, молећи их да му „укажу сваку могућу пажњу и олакшају остварење његове побожне жеље“. Такође је добио и писмену сагласност управног одбора Ризаријеве школе, у складу са 24. чланом новог правилника, којим се предвиђало да у његовом одсуству школу привремено води економ.

Светогорска заједница је примила ученог архијереја с почастима примереним његовом достојанству и, у писму од 30. јула 1898. године, препоручила га двадесет светим манастирима као једног од „најобразованијих и најугледнијих јерараха источне православне Цркве, познатог по својим бројним теолошким и црквеним списима“, налажући да му се омогући несметано изучавање и богослужење.

Не знамо поуздано да ли је Свети Нектарије обишао све манастире, али по сведочењу светогорских стараца и његових биографа, посетио је већину од њих. Светогорци су га видели као смерног и простодушног клирика, обученог у обично монашку расу, без знакова архијерејског достојанства — није носио панагију.

Овом скромношћу у одевању, светитељ је желео да избегне сваки израз почести који би му монаси указивали током његовог боравака. Тражио је тишину и духовни опит, жудећи да се насити молитве, созерцања и искуства које се рађа из заједнице са подвижницима Свете Горе.

Према светогорском усменом предању, поклоничко путовање Светог Нектарија започело је у светом Манастиру Преподобног Дионисија, где је преписао, из једног рукописног кодекса из манастирске библиотеке, писмо папе Јована VIII упућено Светом Фотију Великом, које је потом уврстио у своје дело О узроцима раскола.

Затим је посетио свети манастир Велике лавре, 7. августа 1898. године, што потврђује његов власноручни запис у књизи посетилаца.

Следећа станица на његовом путу био је манастир Симонопетра, где је

склопио духовно пријатељство са тадашњим игуманом манастира, старцем Јеронимом. Овај га је касније често посећивао у Атини и у манастиру у Егини.

После тога, Свети Нектарије је отишао у манастир Григоријат, чији је игуман, старац Атанасије, препоручивао својој братији да читају и проучавају списе Светог Нектарија. Познати лекар и монах овог манастира, Никола познавао је светитеља из младости. Сведочио је да је видео многа његова чуда, и под њиховим утицајем оставио је свет и лекарску каријеру, ступивши у монашки живот.

У архиву манастира Ксенофонта, у једном епистолариону (зборнику писама), пронађено је једно писмо Светог Нектарија. По сведочењу библиотекара манастира, јеромонаха Теона, то је писмо које је Свети Нектарије упутио тадашњем библиотекару монаху Хризостому, обавештавајући га о пријему накнаде за своје дело Јеванђелска историја. Писмо није датирано, али је, по свему судећи, написано 1903. године, када је то дело и објављено.

Током посете манастиру Ивируну, Свети Нектарије је у Књизи посетилаца записао следеће:

„Пост и девственост — духовна су крила за узлетање и усавршавање; али и пост и девственост сами по себи нису ни добри ни зли, него по слободној вољи онога који их упражњава постају једно или друго, како каже божанствени Златоуст. Зато нам је потребна добра воља да бисмо, упражњавајући пост и девственост, духовно узрасли и достигли хришћанско савршенство. Јер и сама воља покреће човека ка усавршавању.

У Светом и часном манастиру Ивируну, 16. августа 1898. године.

† Нектарије, Митрополит Пентапољски.“

Прошавши кроз више светогорских скитова, Свети Нектарије је стигао у Малу Свету Ану, где је разговарао са многим пустињацима и подвижницима. Један од њих, који је имао дар прозорљивости, открио је светитељев архијерејски чин, мада је он споља изгледао као обичан монах. У том крају упознао је старце Хрисанта Вретара и Мину Црногорца. Са овим другим водио је духовне разговоре који су трајали два дана и две ноћи, у потпуном забору времена — били су, како се каже, „узнесени у небеске созерцатељне висине“.

Свети Данило Катунски, оснивач познате братске заједнице Данилеја, угостио је тада управника Ризаријеве школе у свом скиту. Свети Данило је примао финансијску помоћ од Митрополита Нектарија за изградњу келије његовом скиту, као и примерке његових дела са личним потписом и посветом.

Из захвалности за сва духовна и материјална добротинства, Свети Данило је Светог Нектарија називао „ктитором, оцем и игуманом свете келије“.

Према сведочењу блаженопочившег игумана Манастира Пресвете Богородице Татарне, архимандрита Доситеја Канела, у братству Данилеја на Светој Гори постојао је јеромонах Атанасије Витос Данилејац, велики економ и духовник. Након дугогодишњег подвизавања поред старца Данила, он је напустио Свету Гору и дошао у Атину, носећи са собом „Збирку писама Преподобног оца Данила Смирњанина, иконописца из Катунакије“...

Рукопис под насловом „Света Гора Атос“, или како га је сам Атанасије називао „Епистоларија“ (Збирка писама), садржао је преписе дела преписке старца Данила са Светим Нектаријем.

Ова Епистоларија обухватала је, између осталог, четири писма:

- два писма старца Данила упућена Светом Нектарију, од 8. марта и 5. јуна 1903. године;
- једно недатирано писмо самог старца Данијела, које се тицало монашког завета;
- као и писмо Светог Нектарија старцу Данилу, од 30. марта 1903. године, које се истиче философском дубином мисли.

У овом последњем писму, Свети Нектарије говори о искушењима која душу воде ка истинској философији, преко које су сви људи — а нарочито монаси — позвани да постану истински философи, тј. љубитељи Божанске Мудрости. Светитељ је потврдио своје речи делом: послао је старцу Данилу један сандук са тринаест обимних томова дела Светог Јована Златоуста, венецијанског издања између 1734. и 1741. године.

У знак захвалности, Свети Данило је послао Светом Нектарију два писма:

- оно од 8. марта 1903. године,
- и друго од 5. јуна 1903. године, које је сам назвао Одговором на тринаесто писмо Светом Пентапољском Нектарију, а које садржи наставак мисли претходног писма.

У наставку свог поклоничког путовања, Свети Нектарије је три дана боравио у колиби старца Јоасафа, у скиту Свете Ане, где је посебно поштован Свети Јован Златоуст. Монах Јоасаф потицао је из Мадита, близу Силиврије – родног

места самог Светог Нектарија. То је, очигледно, допринело њиховом духовном зближавању и каснијој преписци.

Такође, пештерник старац Авимелех Бонакис, познат по својој кроткости и потпуном сиромаштву, задобио је наклоност светитеља када је овај прошао крај пећине у којој је живео, у скиту Свете Ане. Авимелех, који је био песник и химнограф, постао је блиски пријатељ и водио је преписку са Светим Нектаријем, а касније постао и његов први биограф.

Двомесечно поклоничко путовање Митрополита Нектарија на Светој Гори завршило се крајем августа 1898. године, када се вратио у Атину и наставио своју службу у Ризаријевој богословији. Ова посета оставила је дубок траг у његовим погледима на монаштво, и постала духовни подстрек за обнову православног монашког живота. Ту је Свети Нектарије упознао истински дух светогорског подвига, који је усвојио са свом отвореношћу своје душе — што се види и у његовом каснијем делу Богородичник (Θεοτοκάριον), у којем је опевао Пресвету Богородицу.

„Упознавање и пријатељство Светог Нектарија са благочестивим светогорским оцима – Данилом Катунакијским, Никодимом Кавсокаливитом, Јоасафом из Свете Ане, Нилом Симонопетријским, Теофилактом Светогорцем, Софронијем Катунакијским, Јоакимом Неоскитским, Јеронимом Симонопетријским, Авимелехом из мале Свете Ане, Хрисантом Светоанским Вретаром, Светим Савом Калимнским Светоанским и другима – омогућило му је да се духовно повеже са најистакнутијим светогорским оцима свога времена, да се радује у души, да у њима налази покој свога духа који је увек тражио трудбенике врлине, и да потом пренесе у свет оно што је научио из њиховог подвижничког искуства.“

Утицај Свете Горе на овог монахољубивог архијереја био је очигледан и споља: обично је носио једноставну расу, монашку скуфију и мали сребрни напрсни крст. Своју дубоку љубав према монаштву изразио је не само писањем Богородичника, већ и оснивањем женског општежитељног Манастира Свете Тројице на Егини, 1904. године. Потпуно предање изградњи и уређењу овог манастира било је главни разлог његове оставке са дужности управника Ризаријеве богословије.

Још пре своје оставке, у четворогодишњем периоду 1904-1908, Свети Нектарије је кроз своје „Катихетске посланице“, које је упућивао искушеницама манастира на Егини, пружао очинске савете за тачно испуњавање услова духовног подвига и монашког живота. Овај епископ

подвижник показао се као учитељ монашке врлине, јер његове посланице, како се истиче, „представљају изврсно светоотачко учење и светлост за све који следују анђеоском начину живота.“

Заштитник Егине је одржавао везу са светогорским оцима све до краја свог земаљског живота. Његова стална жеља била је да редовно посећује Свету Гору ради, како је сам писао, „духовног окрепљења“. Међутим, обавезе које је преузео према сестринству свог манастира на Егини, као и тешка болест која га је постепено савладала пред крај живота, спречиле су га да оствари ту своју жељу.

Одломак из студије Митрополита Шведске Клеопе Стронгила: Необјављена писма светог Нектарија Пентапољског,

том I & II, 2023, издање Апостолске дијаконије Цркве Грчке

Са грчког језика превео архимандрит Василије (Костић)

mitropolija.com